

JEDEMO LI ZDRAVU HRANU

Europa vjeruje da smo među rijetkim zemljama s industrijski relativno nezagađenim okolišem, očuvanom prirodom, čistim morem, nedevastiranom obalom, s neiskorištenim poljoprivrednim resursima. Vjeruje se našoj raznolikoj i originalnoj gastronomskoj ponudi, ne misleći samo na hranu iz mora, unatoč činjenici, da smo u masovnijoj ugostiteljskoj trpezi skloniji stereotipnom europskom jelovniku, a manje lokalnim specijalitetima svake naše regije ponaosob, na što se već odavno kunemo, i što nam zasigurno slijedi. Vjeruje se da proizvodimo zdraviju hranu i da udišemo čistiji zrak od većine Europljana. Sve je to uglavnom istina, ali se postavlja pitanje: da li je to posljedica naše više svijesti, naše dosadašnje zatvorenosti, naše neupućenosti u visoke tehnologije ili našeg nemara i tragova bivšeg sustava, koji nije poticao žestoku borbu za profitom i tržišnim natjecanjem? Nadalje se postavlja pitanje: jesmo li dovoljno informirani o onome što radimo, i da li ima drugih i boljih putova u proizvodnji hrane, da li nas samo zanima jednokratna brza zarada a sutra što bude, ili težimo stvaranju vlastitog prepoznatljivog identiteta, kroz neku firmu, udrugu ili ime obiteljskog gospodarstva?

Ujedinjena Europa naša je budućnost, naša nada, ali i naša strepnja, gdje nema mjesta za velike sentimentalnosti. Tržište će izvršiti selekciju proizvodnje prema tržišnim zakonima. Okrupnjavat će se poljoprivredna gospodarstva radi opstanka i konkurentnosti. Svoje mjesto pronaći će ravničarski krajevi, a u Dalmaciji zona Neretve i Ravni Kotari. Što će biti s malim poljoprivrednim gospodarstvima, gdje turizam nije osnovno zanimanje, a nema industrije i zanatstva? Što uopće proizvoditi racionalno i da bude konkurentno europskim regijama s masovnom tržišnom proizvodnjom, za nas nepojmljivo niske cijene koštanja? Kada se već smatra da smo gotovo nedirnuti priroda s ozbiljnom podlogom za ekološku proizvodnju, zašto da to ne bude naša šansa? Samo se nameće temeljno pitanje: znademo li mi to i hoćemo li mi to napraviti? Kada će se kod proizvođača razviti svijest da se posao mora obaviti kvalitetno, da nikoga ne smije prevariti, a da istovremeno ni sam neće biti prevaren, kada će početi čvrsto vjerovati u sebe? Kakva će institucija, zadruga ili udruga to organizirati? Da li će proizvedena dobra imati ozbiljan pečat i sigurnog kupca? Hoće li naši potrošači, posebno ugostitelji kupovati baš tu robu, ili će se povesti za niskom cijenom podprosječne robe na tržištu, uz mnoga druga pitanja.

Unatoč tome, što su nam «puna usta» proizvedene zdrave hrane, u pravome smislu ona to doista nije, ukoliko se izuzme veoma, veoma mali % seoskih domaćinstava, koja u okućnici, uglavnom za svoje potrebe, proizvode doista «zdravu hranu» obilno gnojeći zemlju stajnjakom i koristeći samo nužne količine najobičnijih pesticida i gdje visoki urod nije primarni faktor. Stoga se slobodno može reći da u općoj proizvodnji i nema sasvim zdrave hrane. To i ne treba zabrinjavati. Proizvodnja mora imati pečat kvalitete. Problemi nastaju u okolnostima kada bez poštivanja plodoreda želimo postići visoke urode, birajući u sjemenu visokorodne hibride, koje preobilno gnojimo najprostijim N P K gnojivima, štitimo od bolesti i štetočina nekontroliranim upotrebom pesticida i obilno navodnjavamo, a glavnina potrošača kupuje najjeftiniju robu.

Ima teorija i pokušaja proizvodnje hrane bez pesticida i umjetnih gnojiva, ali su rezultati koji ne motiviraju. Ispada, da je u ovoj problematici presudan ljudski faktor, dakle mi sami.

Imamo ogromne poljoprivredne terene, koji nisu iscrpljeni dugogodišnjom visokom proizvodnjom, hibridna sjemena ćemo i dalje sijati, jer daju zahvalnije prinose, zaštita pesticidima mora se provoditi, ali onda kada je nužno, najstrože poštujući upute o upotrebi i upute stručnjaka, jer je riječ o otrovima. Vrsta i vrijeme gnojidbe, uz zaštitu, presudni je činilac za proizvodnju zdravije hrane.

U osnovnoj gnojidbi za svaku kulturu neophodno je dodavanje organskog, odnosno prirodnog gnoja. Najobičniji stajnjak je do sada smatran nezamjenjivim organskim gnojem. Ovom gnojidbom u nekoj proizvodnji nastajali su problemi, od unošenja korovskog sjemena, nesterilizirana masa, kojom je moguće prenošenje bolesti (Q groznica) mali % mikroorganizama, mali % NPK hranjiva. Najoriginalnija zamjena je također organsko gnojivo – FERTIPLUS, Nizozemskog proizvođača FERMOFEED, životinjskog porijekla i ima sve prednosti pred stajnjakom. Naravno da ima još prirodnih gnojiva, ali u kvaliteti zaostaju. Kako sva prirodna gnojiva oskudijevaju u osnovnim NPK hranjivima, onda se njihova upotreba preporuča upravo u kombinaciji s umjetnim NPK gnojivima. Ukoliko se uopće ne raspolaze s prirodnim gnojivima, ili je raspoloživo niske kvalitete, onda pri upotrebi umjetnih gnojiva treba koristiti ona koja osim NPK (dušik, fosfor, kalij) imaju u sebi i sve ostale elemente, kao što su kalcij, magnezij, željezo, sumpor, bakar, kobalt, molibden, mangan i sl. jer oni imaju presudnu ulogu u obilježavanju svojstava, arome, okusa, boje, za svaku kulturu, a što se gubi jednostranom obilnom upotrebom NPK gnojiva. Znanost je razradila cijele gnojidbene planove posebno za svaku kulturu, čija je primjena vezana za analizu zemlje, a sama analiza nam pokazuje na što staviti naglasak, a na što ne treba razbacivati sredstva. U svakom slučaju, treba imati na umu da zdrava hrana ne ide skupa s visokim prinosima.

Postaju karakteristični pokazatelji, posebno u najjačim proizvodnim područjima, da se u cilju postizanja visokih prinosa, a time i viših zarada, upada u vlastitu zamku (dugoročno), gdje pojedinci doista koriste neprimjerene količine najjeftinijih NPK gnojiva, što rezultira katastrofalnom kvalitetom. Da stvar bude još gora, mnogi od njih uopće nisu svjesni posljedica, pa te iste proizvode masovno koriste i u vlastitoj potrošnji. Samo još nedostaje da se počne sijati ili saditi «modificirani» – «klonirani» materijal, kojeg srećom kod nas, izgleda, još uvijek nema, pa da se cijela koncepcija neke vrste eko proizvodnje sruši, prije nego je i stala na noge.

Nema pravog odgovora na pitanje, gdje je mjesto primorskom težaku, čime će se on baviti? Nedvojbeno, on može proizvesti dio proizvoda za sebe i za potrebe tržišta. Kako je mogućnost mehanizacije i automatizacije proizvodnje dosta ograničena ili isključena, proizvod će biti unatoč jeftinijoj radnoj snazi, troškovno opterećen. Težak se uzda u državu kroz poticaje, stručnu potporu, organizaciju otkupa i plasmana i sl. ali hoće li ta pomoć biti dostatna? Surovost življenja i povijesni događaji naučili su ga da mora opstati i da uvijek ima rješenje, pa će tako biti i u budućnosti.

Jure Kuvačić, agronom SJEME d.o.o. Split